

थारु महिलाहरूको शैक्षिक अवस्था
कैलाली जिल्ला गेटा गा.वि.स.को मुक्त कर्मैया शिविरको एक
समाजशास्त्रीय अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको आंशिक
आवश्यकता परिपूर्तिको लागि तयार पारिएको
शोधपत्र प्रस्तावना

प्रस्तुतकर्ता
ममता बम
रोल नं. ४८२

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रिय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०७१

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रिय विभाग
विश्वविद्यालय क्याम्पस
कीर्तिपुर, काठमाडौं

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा निर्धारित पाठ्यक्रम अनुसार स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नको निमित्त मेरो निर्देशनमा ममता बमले “थारु महिलाहरूको शैक्षिक अवस्था : कैलाली जिल्ला गेटा गा.वि.स.को मुक्तकमैया शिविरको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र तयार गरेको प्रमाणित गर्दै उक्त शोधपत्रको अन्तिम मूल्याङ्कनका लागि शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति: २०७१ / १ / २५

.....
मिली जोशी

(शोध निर्देशक)

समाजशास्त्र तथा मानवशास्त्र

केन्द्रिय विभाग

विश्वविद्यालय क्याम्पस

कीर्तिपुर, काठमाडौं

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रिय विभाग
विश्वविद्यालय क्याम्पस
कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहका निम्ती ममता बमले तयार पारिएको शोधपत्र “थारु महिलाहरूको शैक्षिक अवस्था : कैलाली जिल्ला गेटा गा.वि.स.को मुक्तकमैया शिविरको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” स्नातकोत्तर उपाधिका लागि उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

विभागीय प्रमुख

.....

प्रा.डा. ओम गुरुङ्ग

बाह्य निरीक्षक

.....

मधुसुदन सुवेदी

शोध निर्देशक

.....

मिली जोशी

मिति : २०७१/१/२५

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले स्नाकोत्तर तहको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु मिली जोशीको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । यो शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा आई परेका विभिन्न समस्या र अड्चनहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिदै सही पथप्रदर्शन गराएर अधि बढ्न उत्प्रेरित गरी आफ्ना कतिपय व्यवहारिक कार्यहरूलाई पन्छाएर कुशल र समुचित दिग्दर्शन गराउनु भएकोमा उहाँप्रति म हार्दिक कृतज्ञता एवं श्रद्धा व्यक्त गर्दछु ।

शोधपत्र तयार गर्ने कार्यमा आफ्ना विविध कार्य व्यस्ततालाई पर्वाह नगरी आफ्नो अमूल्य समय निकाली निर्देशन, सुझाव तथा सल्लाह दिई उत्प्रेरित गर्नुहुने विभागीय प्रमुख डा. ओम गुरुङ्ग, एवम् सम्पूर्ण गुरुवर्ग तथा प्रस्तुत विषयमा शोधकार्य गर्ने अवसर जुटाउने समाजशास्त्र मानवशास्त्र केन्द्रीय विभागप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्दा आवश्यक सामग्री उपलब्ध जिल्ला विकास समिति, कैलाली र सम्बन्धित विद्यालयका गुरुवर्गहरू, अभिभावकप्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

यसरी नै आर्थिक र व्यवहारिक समस्या सँग संघर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चिएर मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थामा ल्याई पुऱ्याउने मेरा मातापिताप्रति चिर ऋणी छु ।

अन्त्यमा म यस शोधपत्रको मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. समाजशास्त्र/ मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुरसमक्ष पेस गर्दछु ।

मिति: २०७१ / १ / २५

.....

ममता बम

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रिय विभाग

विषय सूची

पेज नं.

अध्याय एक: परिचय

१.१	अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याको कथन	३
१.३	अध्ययनको उद्देश्य	५
१.४	अध्ययनको महत्व	६

अध्याय २: सन्दर्भ साहित्यको अध्ययन

२.१	सैद्धान्तिक अवधारणा	७
२.२	नेपालमा वर्तमान महिला शिक्षा निति र कार्यक्रमहरू	९
२.३	समाजिक लिङ्ग सम्बन्धि भएका अध्ययनहरू	११
२.४	थारु समुदायको समान्य परिचय	१२
२.५	थारु महिला र शिक्षा	१३

अध्याय ३: अनुसन्धान विधिहरू

३.१	पृष्ठभूमि	१६
३.२	अध्ययन क्षेत्रको छनौट	१६
३.३	अनुसन्धान ढाँचा	१६
३.४	तथ्याङ्कको स्रोत र प्रकृति	१७
३.५	नमूना छनौट	१७
३.६	तथ्याङ्क संकलन विधि	१७
	३.६.१ अन्तर्वार्ता	१७
	३.६.२ अवलोकन	१८
३.७	अध्ययनको प्रस्तुतीकरण	१८
३.८	अध्ययनको सीमा	१८

अध्याय चार: थारु महिलाहरूको सामाजिक आर्थिक पृष्ठभूमी

४.१	लिङ्गको आधारमा थारुहरूको जनसङ्ख्या	१९
४.२	उमेरगत आधारमा थारु जातीको विवरण	२०
४.३	वैवाहिक अवस्थाका आधारमा थारुको विवरण	२१
४.४	परिवारको प्रकारमा आधारमा थारुको परिवारिक विवरण	२१
४.५	आकारको आधारमा थारुको परिवारको विवरण	२३
४.६	परिवार प्रमुखको आधारमा थारु परिवारको विवरण	२४
४.७	पेशागत अवस्था	२५
४.८	जमिन	२६
४.९	अरुको जग्गा अधियामा वा ठेक्कामा कमाउने र नकमाउने थारु घर परिवार	२७

अध्याय पाँच : थारु महिलाहरूको शैक्षिक अवस्था र शिक्षा प्रतिको धारणा

५.१	अध्ययन क्षेत्रका महिलाको शैक्षिक अवस्था	२८
५.२	साक्षरताको प्रमुख स्रोत	२९
५.३	थारु महिलाहरूको शैक्षिक अवस्था	३१
५.४	अध्ययनरत तथा अध्ययन पुरा गर्ने महिलाहरूको विवरण	३२
५.५	महिला शिक्षा प्रति थारु समुदायको धारणा	३३
५.६	अध्ययन क्षेत्रका महिलाहरूले पढाइ छाड्नुका कारणहरू	३५
५.७	शिक्षामा समान अवसर र सुविधा दिने नदिने आधारमा थारु महिलाको विवरण	३८
५.८	थारु महिलाहरूको वैवाहिक अवस्था र शिक्षण सहभागिता	३९
५.९	उत्तरदाता महिलाको विवाह गर्दाको उमेर विवरण	४०
५.१०	विवाहित महिलाको शिक्षा प्रति थारु महिलाहरूको धारणा	४१
५.११	उमेर अनुसार महिलाहरूमा शिक्षा प्रतिको सामाजिक धारणा	४३
५.१२	उमेरगत रूपमा थारु परिवारका सदस्यहरूको साक्षरता स्थिति	४५
५.१३	थारु जातिको लिङ्गको आधारमा शैक्षिक अवस्था	४६
५.१४	हाल विद्यालय गइरहेका अध्ययन क्षेत्रका बालबालिकाको विवरण	४७
५.१५	कैलाली जिल्लामा रहेका शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण	४८
५.१६	थारु समुदायको अघिल्लो पुस्ता र पछिल्लो पुस्ता बीचमा शिक्षालाई हेर्ने दृष्टिकोण	४९

अध्याय छ : सारांश र निष्कर्ष

६.१	सारांश	५१
६.२	निष्कर्ष	५४

सन्दर्भ सामग्रीहरू

तालिका सूची

तालिका नं.	विवरण	पेज नं.
१	लिङ्गको आधारमा जनसङ्ख्या बनेोट	१९
२	अध्ययन क्षेत्रको थारु परिवार र संख्या	२०
३	वैवाहिक अवस्थाका आधारमा थारुको विवरण	२१
४	परिवारको प्रकारको आधारमा थारुहरूको पारिवारिक विवरण	२२
५	घर परिवारको सदस्यको विवरण	२३
६	परिवारका प्रमुखका आधारमा थारुहरूको पारिवारिक विवरण	२४
७	थारुजातिको पेशागत अवस्था	२५
८	थारु परिवारको स्वामित्वमा रहेको भूमिको विवरण	२६
९	अरुको जग्गा अधियामा वा ठेक्कामा कमाउने र नकमाउने थारु घर परिवार	२७
१०	उत्तरदाता महिलाहरूको शैक्षिक अवस्थाको विवरण	२९
११	शैक्षिक सहभागिताको किसिम थारु महिलाहरूको विवरण	३०
१२	छनौट भएका महिलाहरूको साक्षरता तथा शैक्षिक स्थिति	३१
१३	अध्ययन तथा अध्ययन पुरा गरि छाडेको तहका आधारमा थारु महिलाको विवरण	३२
१४	महिलाले पढ्नुपर्छ भन्ने सम्बन्धमा थारु महिलाको धारणा	३४
१५	पढाई छोड्नु पर्ने कारणहरू	३५
१६	शिक्षामा समान अवसरको आधारमा	
१७	थारु महिलाहरूको वैवाहिक अवस्था र शिक्षामा सहभागिता	३९
१८	उत्तरदाता महिलाको विवाह गर्दा उमेरको विवरण	४०
१९	विवाह पछाडी महिलाले पढ्नुपर्ने र नपर्ने आधारमा थारु महिलाको विवरण	४२
२०	उमेर अनुसार महिला शिक्षा प्रतिको सामाजिक धारणाको विवरण	४४
२१	उमेरगत रूपमा थारु परिवारका सदस्यहरूको साक्षरता स्थिति	४५
२२	थारु जातिको लिङ्गको आधारमा शैक्षिक अवस्था	४६
२३	उत्तरदाताको परिवारमा विद्यालय जाने बालबालिकाको विवरण	४७
२४	तहगत विद्यालय क्याम्पस विवरण २०६७/६९	४८